

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури та мистецтва
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ:
КУЛЬТУРА УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ (УКРАЇНСЬКА)**

для студентів

спеціальності 053 Психологія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 053.00.02 Практична психологія

освітньої програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління

освітньої програми 053.00.04 Консультативна психологія

Київ 2023

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури та мистецтва
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ.
КУЛЬТУРА УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ (УКРАЇНСЬКА)**

для студентів

спеціальності	053 Психологія <small>(шифр і назва спеціальності (гей))</small>
освітнього рівня	першого (бакалаврського) <small>(назва освітнього рівня, ОКР)</small>
освітньої програми	053.00.02 Практична психологія <small>(шифр і назва освітньої програми)</small>
освітньої програми	053.00.03 Психологія бізнесу та управління <small>(шифр і назва освітньої програми)</small>
освітньої програми	053.00.04 Консультативна психологія <small>(шифр і назва освітньої програми)</small>

Київ 2022

Розробник: Лахно Наталія Валентинівна, доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук

Викладач: Лахно Наталія Валентинівна, доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від «__» _____ 2022 р. №

Завідувач кафедри української мови (Михайло ВІНТОНІВ)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 053.00.02 – Практична психологія

«__» _____ 2022 р. №

Гарант освітньої програми (Оксана КРАСВА)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 053.00.03 – Психологія бізнесу та управління

«__» _____ 2022 р. №

Гарант освітньої програми (Валерій ПОЛШЦУК)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 053.00.04 – Консультативна психологія

«__» _____ 2022р. №

Гарант освітньої програми (Наталія СТАРИНСЬКА)

Робочу програму перевірено «__» _____ 2022 р.

Заступник декана факультету

з науково-методичної та навчальної роботи _____ (Світлана ГОРОБЕЦЬ)

Пролонговано:

на 2023_/2024_/н.р. (Вінтонів М.О.), «30_»серпня 2023 р., протокол № 9

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
<i>«Українські студії»</i>		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	<i>українська</i>	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	<i>6/180</i>	
<i>Курс</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>6</i>	<i>6</i>
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>180</i>	<i>180</i>
<i>Аудиторні</i>	<i>70</i>	<i>24</i>
<i>Модульний контроль</i>	<i>12</i>	<i>-</i>
<i>Семестровий контроль</i>	<i>30</i>	<i>-</i>
<i>Самостійна робота</i>	<i>68</i>	<i>156</i>
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	<i>екзамен</i>
<i>Змістовий модуль «Культура усного і писемного мовлення (українська)»</i>		
<i>Курс</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>60</i>	<i>60</i>
<i>Аудиторні</i>	<i>28</i>	<i>8</i>
<i>Модульний контроль</i>	<i>4</i>	<i>-</i>
<i>Семестровий контроль</i>	<i>15</i>	<i>-</i>
<i>Самостійна робота</i>	<i>13</i>	<i>52</i>
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни:

1. Формування української громадянської ідентичності шляхом підвищення ролі української мови як національної цінності та подолання мовно-культурної меншовартості українців.

2. Поглиблення системного уявлення студентів про усне і писемне мовлення українців.

3. Формування українськомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Виховання в здобувачів вищої освіти почуття національної свідомості та історичної мовно-культурної пам'яті, що сприятиме мотивації вивчення культури

усного і писемного мовлення, історії української культури та права людини, громадянина України.

2. Формування української громадянської ідентичності; популяризації та збереження культурної спадщини та культурних цінностей України.

3. Формування українськомовного іміджу, комунікативної, мовленнєвої, прагматичної соціокультурної компетентності, загальних та фахових компетентностей у процесі усвідомленого опанування мовної, мовленнєвої, комунікативної теорії.

4. Здійснення заходів, спрямованих на розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання.

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні спеціалісти набувають таких програмних компетентностей:

Для освітньої програми 053.00.02 Практична психологія

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК 4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК 10	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенств права, прав і свобод людини та громадянина в Україні;
	ЗК 11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Для освітньої програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК 2	СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
	СК 4	СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

Для освітньої програми 053.00.04 Консультативна психологія

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК 4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

	ЗК 5	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК 10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
	ЗК 11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

4. Результати навчання за дисципліною

Для освітньої програми 053.00.02 Практична психологія

Результати навчання	РН 10	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
----------------------------	-------	--

Для освітньої програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління

Результати навчання	РН 11	ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
	РН 14	ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості

	PH 16	PP16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
--	-------	--

Для освітньої програми 053.00.04 Консультативна психологія

Результати навчання	PH 15	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
	PH 17	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Організація навчальної діяльності в Центрі культури української мови

Реформування системи вищої освіти на сучасному етапі зумовлює концептуальні зміни в напрямках, цілях, завданнях, змісті освіти, філологічної зокрема, які зорієнтовують передовсім на розвиток особистості, формування творчої ініціативи, мобільності, підвищення конкурентоздатності майбутнього фахівця.

Задля ефективної реалізації концепції нової освітньої стратегії університету програмою передбачено застосування можливостей Центру культури української мови.

Для цього впроваджено систематичне застосування орфоепічних тренінгів, риторичних розминок, дослідницьких завдань, що передбачають карткування мовного матеріалу, укладання мультимедійних словників, опрацювання спеціальної літератури тощо; творчих завдань «Для чого мені потрібно вивчати українську мову?», «Мовна особистість фахівця», «Мовний портрет однокурсника», «Стань співавтором тексту», «Що для мене університет імені Бориса Грінченка?» тощо.

Крім того, студентів залучено до роботи в проблемних групах, до участі в наукових конференціях; мовних конкурсах тощо.

У Центрі заплановано презентації наукових видань з проблем культури української мови, зустрічі з науковцями.

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	У с ь о г о	Розподіл годин між видами робіт:					Сам ості йна
		Аудиторна:					
		Ле кц ії	Се мі на ри	Пр ак ти чн і	Л аб ор ат ор ні	М од ул ьн і	
Змістовий модуль I. Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору							
Тема I. Генеологія української мови				2		1	

Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови як основа культури фахової мови				2			1
Тема 3. Культура усного фахового спілкування				2			1
Тема 4. Мовний етикет як складник культури мовлення				2			1
Тема 5. Виразність усного мовлення				2			1
Тема 6. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця				2			1
Тема 7. Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами)				2			1
Тема 8. Технології комунікативного впливу				2			1
Тема 9. Гендерні та вікові аспекти спілкування				2			1
Модульний контроль						2	
Разом	29			18		2	9
Змістовий модуль II. Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору							
Тема 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації				2			1
Тема 11. Український правопис у контексті мовних інновацій				2			
Тема 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення				2			1
Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця				2			1
Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення				2			1
Модульний контроль						2	
Разом	16			10		2	4
Підготовка та проходження контрольних заходів	15						
Усього	60			28		4	13

Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	У с ь о г о	Розподіл годин між видами робіт:					Сам ості йна
		Аудиторна:					
		Ле кц ії	Се мі на ри	Пр ак ти чн і	Л аб ор ат ор ні	М од ул ьн і	
Змістовий модуль I. Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору							
Тема 1. Генеологія української мови							4
Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови як основа культури фахової мови							3
Тема 3. Культура усного фахового спілкування				2			4

Тема 4. Мовний етикет як складник культури мовлення							3
Тема 5. Виразність усного мовлення							3
Тема 6. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця							3
Тема 7. Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами)							4
Тема 8. Технології комунікативного впливу				2			4
Тема 9. Гендерні та вікові аспекти спілкування							4
Модульний контроль							
Разом	36			4			32
Змістовий модуль II. Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору							
Тема 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації							4
Тема 11. Український правопис у контексті мовних інновацій							4
Тема 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення				2			4
Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця				2			4
Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення							4
Модульний контроль							
Разом	24			4			20
Підготовка та проходження контрольних заходів							
Усього	60			8			52

5. Програма навчальної дисципліни «Українські студії. Культура усного і писемного мовлення (українська)»

Змістовий модуль I. Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору

Тема 1. Генеологія української мови

Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови: початок становлення (VI ст. н.е.); формування фонетичної системи (XII – перша половина XIII ст.); розвиток фонетичної і граматичної систем (до середини XVI ст.). Суть етнополітичних концепцій походження українського народу і його мови: автохтонна концепція, «єдиноруська концепція», концепція «спільної колиски». Основні постулати концепції походження української мови Ю. Шевельова.

Літературно-писемна двомовність XIV – XVIII ст.: слов'яноруська мова, староукраїнська («проста мова»). Формування та джерела розвитку національної мови.

Місце української мови на карті мов світу. Типологічні особливості української мови на фонетичному, морфологічному та синтаксичному рівнях.

Українська мова в міжкультурному діалозі.

Ключові слова: історія походження та розвитку української мови, етнополітичні концепції походження українського народу і його мови, джерела розвитку національної мови, типологічні особливості української мови.

Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови як основа культури фахової мови

Закономірності функціонування мови в різних сферах її суспільного життя. Універсальність поняття «стиль».

Культура мовлення та «стиль мовлення». Вплив стилю й жанру на формування мовленнєвої культури майбутнього фахівця.

Принципи, історія і критерії класифікації та жанрової диференціації стилів. Характеристика функціональних стилів української літературної мови.

Засоби творення Генеологія української мови

Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови: початок становлення (VI ст. н.е.); формування фонетичної системи (XII – перша половина XIII ст.); розвиток фонетичної і граматичної систем (до середини XVI ст.). Суть етнополітичних концепцій походження українського народу і його мови: автохтонна концепція, «єдиноруська концепція», концепція «спільної колиски». Основні постулати концепції походження української мови Ю. Шевельова.

Літературно-писемна двомовність XIV – XVIII ст.: слов'яноруська мова, староукраїнська («проста мова»). Формування та джерела розвитку національної мови.

Місце української мови на карті мов світу. Типологічні особливості української мови на фонетичному, морфологічному та синтаксичному рівнях.

Українська мова в міжкультурному діалозі. Різновиди стилістично виправданого слововживання: стильова, контекстуальна, ситуативна та особистісно-психологічна.

Взаємодія стилів, підстилів і їх цілісність.

Співвідношення національного та інтернаціонального у стилістиці національної мови.

Ключові слова: стиль мовлення, класифікація стилів, стильова доречність, взаємодія стилів мовлення.

Тема 3. Культура усного фахового спілкування

Особливості усного спілкування у фаховій діяльності. Загальні вимоги, що визначають рівень культури усного ділового мовлення.

Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування: за способом взаємодії між комунікантами, за кількістю учасників, з урахуванням каналів комунікації, залежно від змісту повідомлення.

Жанри усного мовлення (співбесіда, розмова телефоном, доповідь, репортаж, захист наукового проєкту). Дискусійний діалог, репліки, суперечка/конфлікт,

аргументація мовлення оратора. Функції та види бесід. Стратегії поведінки під час ділової бесіди. Співбесіда з роботодавцем.

Етикет телефонної розмови.

Мистецтво публічного виступу. Жанри публічного виступу. Закони ефективного спілкування. Умови успішного публічного виступу. Способи виголошення промови. Мистецтво ставити правильні запитання та отримувати змістовні відповіді.

Ключові слова: *індивідуальні та колективні форми фахового спілкування, жанри усного мовлення, ділова нарада, службова бесіда, телефонна ділова розмова, інтернет-спілкування, публічний виступ, способи виголошення промови, кінетична система спілкування, доповідь, промова.*

Тема 4. Мовний етикет як складник культури мовлення

Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет.

Комунікативний кодекс (етнічні, етнолінгвістичні та соціолінгвістичні параметри).

Структура мовного етикету. Стандартні етикетні ситуації. Етикетна формула.

Особливості українського мовленнєвого етикету. Український комплімент.

Мовний етикет у професійному спілкуванні. Правила. Вимоги.

Мовний етикет академічного навчального середовища.

Ключові слова: *мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет, комунікативний кодекс, етикетні ситуації, етикетна формула.*

Тема 5. Виразність усного мовлення

Поняття засобів логіко-емоційної виразності.

Інтонація як мовне явище, її сутність і вивчення.

Мовні такти – основна ланка органічного зв'язку компонентів виразності і системостворюючих відношень між ними.

Паузи, їх роль і значення в мовленні.

Логічний наголос. Функціональні особливості логічного наголосу. Мелодика мовлення, її значення для вираження змісту фрази.

Темп мовлення, його значення в словесній діяльності.

Позамовні засоби виразності.

Ключові слова: *виразність мовлення, техніка мовлення, дихання, голос, дикція, засоби логіко-емоційної виразності, партитура тексту.*

Тема 6. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця

Сучасна українська орфоепія. Орфоепічні норми, їхнє значення. Причини порушення орфоепічних норм. Типи орфоепічних помилок.

Основні норми літературної вимови голосних і приголосних звуків в сучасній українській літературній мові.

Вимова слів іншомовного походження.

Основні закони милозвучності української мови.

Норми щодо наголошування слів. Варіантне наголошування слів. Наголос у складних і складноскорочених словах.

Орфоепічні словники.

Ключові слова: орфоепічні норми, фонетична та фонематична транскрипції, наголос, типи наголосів, орфоепічні словники

Тема 7. Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами)

Динаміка і статика в корпусі уснорозмовної лексики професійного спілкування. Чинники екстралінгвальні та інтралінгвальні як фактори поповнення розмовного вокабуляра. Розмовні одиниці соціолінгвального сектору.

Мовна економія. Мовні смаки, їх вплив на сферу спілкування комунікантів. Неолексеми професійного мовлення. Причини входження неологізмів у професійне мовлення. Оказіоналізми мови медіа та реклами.

Вплив мови професійного спілкування, медіа та реклами на формування мовного простору спільноти. Взаємодія прескриптивної та дескриптивної норм, співіснування заблокованих мовною нормою лексичних одиниць у практиці усного спілкування.

Ключові слова: розмовні одиниці соціолінгвального сектору, мовна економія, неолексеми, оказіоналізми, прескриптивна та дескриптивна норми.

Тема 8. Технології комунікативного впливу

Специфіка і структура мовленнєвого впливу. Маніпулятивні технології: способи розпізнання та протистояння. Мова як наскрізна сугестивна система. Лінгвістичні рівні впливу. Екстралінгвальні чинники впливу. Сугестогенні дискурси.

Офіційне та приватне спілкування крізь призми маніпулятивних технологій. Маніпулятивні техніки та протистояння маніпуляціям у спілкуванні. Алгоритми мовного протистояння маніпулятивним впливам. Сучасні технології нейролінгвістичного програмування. Особливості здійснення сугестивного впливу в інтернеті.

Захист від маніпулятивного впливу. Техніки протистояння маніпулюванням.

Ключові слова: мовленнєвий вплив, маніпулятивні технології, сугестивний вплив в інтернеті.

Тема 9. Гендерні та вікові аспекти спілкування

Гендерні характеристики комунікативної поведінки.

Гендерні стереотипи і гендерна чутливість комунікації.

Реалізація стратегії фемінізації в українській мові. Фемінітиви в українській мові ХХІ ст. Відображення фемінізації в офіційно-діловій сфері. Лінгвокультурологічна оцінка найменувань жінок.

Вікові особливості комунікативних властивостей особистості (у різні періоди розвитку). Молодіжний сленг. Студентський жаргон.

Ключові слова: гендерні характеристики комунікації, фемінізація, сленг, жаргон.

Змістовий модуль II. Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору

Тема 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації

Мовна норма. Правильність, досконалість, зразковість як характеристики, що визначають нормативну літературну мову, високу культуру мови фахівця.

Система норм писемного мовлення: лексико-фразеологічні, морфологічні, синтаксичні, графічні, орфографічні, пунктуаційні, стилістичні. Причини порушення мовних норм.

Формування мовних норм у процесі стильового розгалуження мови.

Варіантність мовної норми.

Особливості фіксації мовних норм у правописі, словниках, довідниках, підручниках та посібниках з української мови.

Ключові слова: мовна норма, варіантність мовної норми, система норм, фіксація норм.

Тема 11. Український правопис у контексті мовних інновацій

Принципи українського правопису.

Основні зміни до нової редакції правопису.

Найважливіші правописні норми сучасної української літературної мови. Ненаголошені **е, и, о** в сучасній українській літературній мові. Правила вживання м'якого знака та апострофа в сучасній українській мові. Правопис префіксів у сучасній українській літературній мові.

Правопис слів іншомовного походження. Подвоєння та подовження приголосних. Правила вживання великої літери у власних назвах.

Написання слів разом, окремо і через дефіс. Правопис **не**, ні з різними частинами мови.

Орфографічні словники.

Ключові слова: графічна система, буква, принципи української орфографії, орфограма, орфографічний словник.

Тема 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення

Точність наукового мовлення. Особливості вживання термінів. Художня точність. Унормоване слововживання. Оказіоналізми в художньому мовленні. Причини порушення семантичної точності мовлення: вживання слів у значенні, невластивому для літературної мови; невміння користуватися синонімами, паронімами, термінами, багатозначними словами й омонімами; міжмовна лексико-семантична інтерференція в умовах білінгвізму; порушення норм лексичної, граматичної та стилістичної сполучуваності; мовна надмірність; мовна недостатність.

Поняття фразеологічної норми. Найпоширеніші типи порушення фразеологічної точності: дослівний переклад іншомовних висловів або фраз, які в українській мові мають свої відповідники; незнання точного значення фразеологізму, його експресивно-стилістичних особливостей, сфери вживання;

трансформація складу фразеологізму, розширення фразеологізму; спотворення складу фразеологічної одиниці через підміну слів.

Ключові слова: чистота мовлення, багатство мовлення, точність мовлення, лексичні ресурси, лексичні норми, синоніми, омоніми, антоніми, пароніми, терміни, професіоналізми, сленг, жаргон, запозичена лексика, активна лексика, архаїзми, історизми, сленг, жаргон, словник

Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця (4 год. практи.)

Словотвірні норми. Граматична правильність українського мовлення. Нормативність творення відонімних дериватів. Прізвища, імена та імена по батькові: закономірності творення та особливості відмінювання.

Нормативність уживання граматичних форм самостійних частин мови.

Синонімія та омонімія відмінкових та прийменниково-відмінкових форм.

Порушення норм у вживанні службових частин мови.

Ключові слова: граматична категорія, граматична форма, іменник, дієслово, прикметник, числівник, займенник, дієслово.

Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення

Синтаксичні аспекти письмового мовлення. Синтаксичні засоби економії в письмовому мовленні.

Порядок слів у реченні. Синтаксична норма в словосполученні. Керування та узгодження між компонентами речення. Координація головних членів речення.

Формальна і семантична ускладненість речення. Поняття про однорідні члени речення. Способи вираження однорідності. Узагальнюючі слова у реченнях з однорідними членами. Пунктуація у реченнях з однорідними членами. Вставні та вставлені конструкції. Відокремлення означень (узгоджених і неузгоджених), відокремлення прикладок, обставин, додатків. Пунктуація при відокремлених членах речення.

Розділові знаки у складносурядному та складнопідрядному реченнях. Залежність постановки розділових знаків у безсполучникових складних реченнях від змістових відношень, які встановлюються між предикативними частинами. Кома, крапка з комою, тире і двокрапка у безсполучникових складних реченнях.

Пряма та непряма мова. Розділові знаки при прямій / непрямій мові. **Ключові слова:** підмет, присудок, додаток, означення, обставина, керування, координація.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

		Модуль I	Модуль II
--	--	----------	-----------

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів в за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування практичних занять	1	9	9	5	5
Робота на практичному занятті	10	9	90	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	9	45	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
	Разом		169		105
Максимальна кількість балів: 274					
Розрахунок коефіцієнта: $274/100=2,74$					
Екзамен	40				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Завдання для самостійної роботи

Зміст завдання	Максимальна кількість балів за виконання завдання
Змістовий модуль І. Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору	
Тема 1. Генеологія української мови Виконання творчого завдання. Написання есе «Мовна особистість психолога» (1 год.).	5
Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови як основа культури фахової мови. Наведіть приклади текстів різних стилів як вияв комунікативних ситуацій. Проаналізуйте в них доречність чи недоречність використаних мовних засобів. Опишіть, як функціонують різні стилі в Інтернеті. Сформулюйте список посилань на сайти, які містять корисну фахову інформацію для логопедів (творче завдання) (1 год.).	5
Тема 3. Культура усного фахового спілкування Створіть дорадчу промову: список тем в ЕНК (обсяг до 1 стор. тексту); презентація з 12 – 15 слайдів; підготуйтеся до виступу з повідомленням на практичному занятті (регламент – до 7 хв.) (творче завдання) (1 год.).	5
Тема 4. Мовний етикет як складник культури мовлення Ознайомитися з сайтом Центр культури української мови (https://centrkum.blogspot.com/); долучитися до його роботи: запропонувати цікаві матеріали для його наповнення, зняти власні відео з порадами щодо удосконалення культури мовлення,	5

організувати онлайн дискусії, обговорення, проблемні й пошукові завдання тощо (творче завдання) (творче завдання) (1 год.).	
Тема 5. Виразність усного мовлення. Скласти партитуру тексту «Поради психолога батькам майбутніх першокласників» (творче завдання) (1 год.).	5
Тема 6. Орфоенічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця. Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.).	5
Тема 7. Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами). Складіть правила професійної комунікації. Наведіть приклади мовних помилок на прикладі рекламних текстів (1 год.)	5
Тема 8. Технології комунікативного впливу. Навести по 3-5 прикладів інформаційних текстів (радіо, телебачення, газети), де ту саму інформацію подано з різним смисловим акцентуванням. Прокоментувати приклади. Зафіксувати виступ будь-якої відомої особи (політика, актора, телеведучого та ін.) і прокоментувати впливове навантаження її невербальної поведінки (1 год.)	5
Тема 9. Гендерні та вікові аспекти спілкування Записати 10 основних ознак, якими, на вашу думку, різняться стиль спілкування чоловіка і жінки (1 год.)	5
Разом: 9 год.	Разом: 45 балів.
Змістовий модуль II. Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору	
Теми 10-11. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації. Український правопис у контексті мовних інновацій. Познайомитися з проектом нового правопису. Ваші «за» і «проти». Підготувати виступ. Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	10
Тема 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	5
Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця. Проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	5
Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення. Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	5
Разом: 4 год.	Разом: 25 балів
Усього:	70 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи (есе)

Критерії оцінювання	Вищий стандарт (1 бала)	Відповідає стандартам (0,75)	Наближення до стандартів (0,5)	Нижче стандартів (0)
Позиція автора	Виклад позиції дає чітко та зрозуміле висловлювання	Виступ дає чітко розуміння позиції автора з даної теми есе.	Виклад думок присутній, але не	Виклад позиції автора відсутній.

	позиції автора щодо теми есе.		дає розуміння позиції автора.	
Розкриття теми	Творчо розкрито тему та викладено основні моменти для обговорення.	Розкрито тему та викладено основні моменти для обговорення.	В есе викладено деякі моменти для обговорення.	В есе не розкрито тему.
Послідовність	Аргументи щодо підтвердження думок подаються у логічному порядку, що надає цікавості та полегшує спостереження за авторським "баченням".	Аргументи надаються у досить логічному порядку, що дозволяє досить легко прослідкувати авторський хід думок.	Деякі деталі та аргументи подано неочікувано та нелогічно, що відволікає читача та робить есе трохи заплутаним.	Багато деталей або аргументів наведено в неочікуваному або нелогічному порядку, що відволікає читача та робить есе дуже заплутаним.
Узагальнення	Студент/ка коротко та лаконічно робить узагальнення.	Студент/ка використовує кілька речень, щоб точно описати, про що йдеться у статті.	Студент/ка точно резюмує більшу частину статті, але має певне непорозуміння.	Студент/ка має значні труднощі щодо узагальнення статті.
Граматика та орфографія	Студент/ка не допускає помилок в граматиці чи правописі.	Студент/ка робить 1-2 помилки в граматиці чи правописі.	Студент/ка робить 3-4 помилки в граматиці чи правописі.	Студент/ка робить більше 4 помилок в граматиці чи правописі.
Всього	5 балів			

Інші творчі завдання

Кількість балів	Рівень знань
5	представлений матеріал розкриває і обґрунтовує тему, завдання виконано в повному обсязі
4	представлений матеріал недостатньо обґрунтований, виконане завдання містить неточності, які не впливають на зміст виконаної роботи
3	представлений матеріал недостатньо обґрунтований, виконане завдання містить неточності, які <u>частково</u> впливають на якість виконаної роботи
2	є неточності у викладенні матеріалу, відсутня логічна послідовність виконаної роботи
1	Допущені фактичні помилки в змісті роботи

Виконання вправ

Кількість балів	Рівень знань
5	Робота не містить помилок
4	Робота містить 1 помилку
3	Виконане завдання містить 2-3 помилки

2	4-5 помилок
1	Допущено більше 5 помилок

6.3 . Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форми проведення модульного контролю	Максимальні бали	Критерії оцінювання
I модуль		
Захист проекту	15	<p>11- 15 балів – студент вияв креативність у творчому використанні набутих знань та вмінь, вичерпно, послідовно, грамотно оформив дорадчу промову та презентацію; дотримувався норм усного і писемного мовлення.</p> <p>6-10 балів – студент міцно знає матеріал, опрацював основну і додаткову літературу, правильно оформив дорадчу промову та презентацію; дотримувався норм усного і писемного мовлення, але наявні незначні помилки.</p> <p>2-6 балів – студент має поверхневу обізнаність з основною і додатковою літературою, суттєві помилки у виконанні дорадчої промови та презентації; не дотримувався норм усного і писемного мовлення.</p> <p>1 – 2 бали – наявна значна кількість суттєвих помилок, дорадчу промова та презентацію оформлено некоректно, не в повному обсязі.</p>
Контрольне тестування (10 питань)	10	1 бал за кожную правильну відповідь
II модуль		
Письмова робота (3 завдання)	15	5 балів за виконання кожного завдання
Контрольне тестування (10 питань)	10	1 бал за кожную правильну відповідь

6.4. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма семестрового контролю – екзамен.

Умови допуску: студент не має заборгованостей з самостійних семестрових завдань та модульних контрольних робіт, виступав на семінарських заняттях, підготував проект; набрав не менше 36 балів.

Форма проведення екзамену – письмова

Критерії оцінювання

Екзаменаційний білет містить 40 тестових завдань:

26 питань зі змістового модуля «Історія української культури»;

14 питань зі змістового модуля «Культура усного і писемного мовлення»;

Відповідь на кожне завдання оцінюється 1 балом.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Культура української мови. Ознаки культури української мови.
2. Українська мова як єдина національна мова українського народу і форма його національної культури. Державна мова, її функції.
3. Поняття літературної мови. Ознаки літературної мови: високий ступінь престижності, багатофункціональність, стилістична диференціація, унормованість, наддіалектність. Позитивні та негативні риси пуризму.
4. Суть етнополітичних концепцій походження українського народу і його мови.
5. Літературно-писемна двомовність XIV–XVIII ст.: слов'яноруська мова, староукраїнська («проста мова»). Формування та джерела розвитку національної мови.
6. Типологічні особливості української мови на фонетичному, морфологічному та синтаксичному рівнях.
7. Характеристика офіційно-ділового стилю мовлення.
8. Характеристика наукового стилю мовлення.
9. Характеристика розмовного стилю мовлення.
10. Стилї мовлення в Інтернеті.
11. Особливості усного спілкування у фаховій діяльності. Загальні вимоги.
12. Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування.
13. Жанри усного мовлення.
14. Мистецтво публічного виступу. Умови успішного публічного виступу.
15. Підготовка до публічного виступу.
16. Способи виголошенн промови.
17. Установлення контакту з аудиторієта способи утримання уваги.
18. Кінетична система спілкування.
19. Закони ефективного спілкування.
20. Мовний етикет як складник культури мовлення
21. Виразність усного мовлення. Інтонація, мовні такти, паузи, логічний наголос, мелодика мовлення, темп мовлення.
22. Позамовні засоби виразності.
23. Вимова голосних звуків.
24. Вимова приголосних звуків.
25. Вимова слів іншомовного походження. Акцентуаційні норми
26. Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами)
27. Специфіка і структура мовленнєвого впливу. Маніпулятивні технології: способи розпізнання та протистояння. Мова як наскрізна сугестивна система.
28. Офіційне та приватне спілкування крізь призми маніпулятивних технологій.

29. Захист від маніпулятивного впливу. Техніки протистояння маніпулюванню.
30. Гендерні характеристики комунікативної поведінки.
31. Реалізація стратегії фемінізації в українській мові.
32. Вікові особливості комунікативних властивостей особистості.
33. Мовна норма. Система норм писемного мовлення: лексико-фразеологічні, морфологічні, синтаксичні, графічні, орфографічні, пунктуаційні, стилістичні. Причини порушення мовних норм.
34. Принципи правопису.
35. Особливості фіксації мовних норм у правописі, словниках, довідниках, підручниках та посібниках з української мови.
36. Чергування *у з в* та *і з й*.
37. Позначення м'якості приголосних на письмі. Найважливіші правила вживання м'якого знака.
38. Правила вживання апострофа в сучасному українському правописі. Сполучення літер *йо –ьо*.
39. Правопис префіксів у сучасній українській літературній мові.
40. Правопис слів іншомовного походження в сучасній українській літературній мові.
41. Ненаголошені *е, и, о* в сучасній українській літературній мові. Звук [а] з давнього звука [о]. Префікси *пре-, при-, прі-*.
42. Написання складних слів разом, через дефіс та окремо.
43. Спрощення в групах приголосних.
44. Подвоєння приголосних звуків.
45. Написання слів з великої літери.
46. Правопис часток *не* та *ні*.
47. Точність наукового мовлення. Особливості вживання термінів. Правила вживання слів іншомовного походження в професійному мовленні.
48. Причини порушення семантичної точності мовлення.
49. Найпоширеніші типи порушення фразеологічної точності.
50. Українська лексикографія. Типи словників.
51. Словотвірні норми. Нормативність творення відонімних дериватів. Прізвища, імена та імена по батькові: закономірності творення та особливості відмінювання.
52. Нормативність уживання граматичних форм самостійних частин мови.
53. Синонімія та омонімія відмінкових та прийменниково-відмінкових форм.
54. Порушення норм у вживанні службових частин мови.
55. Порядок слів у реченні. Синтаксична норма в словосполученні.
56. Керування та узгодження між компонентами речення. Координація головних членів речення.
57. Формальна і семантична ускладненість речення.
58. Розділові знаки у складносурядному, складнопідрядному та безсполучниковому реченнях.
59. Пряма та непряма мова. Розділові знаки при прямій / непрякій мові.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) зі значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Українські студії. Культура усного і писемного мовлення»

Разом: 60 год., практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 13 год., модульн. контроль – 4 год.; семестровий контроль – 15 год.

Модулі	Змістовий модуль I								Змістовий модуль II						
Назва модуля	Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору								Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору						
Кіл-ть балів за мод.	169								105						
Загальна кіл-ть балів	274														
Теми практичних занять	Генеція української мови (1+10 б.)	Функціонально-стилістика а диференція української мови як основа культурно-фахової мови (1+10 б.)	Культура усного фахового спілкування (1+10 б.)	Мовний етикет як складник культури мовлення (1+10 б.)	Вираз усного мовлення (1+10 б.)	Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовлення своєї культури і фахівця (1+10 б.)	Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами) (1+10 б.)	Технології комунікативного впливу (1+10 б.)	Гендерні аспекти спілкування (1+10 б.)	Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації (1+10 б.)	Український правопис у контексті мовних інновацій (1+10 б.)	Лексична фразеологія та правила мовлення (1+10 б.)	Граматики парадигми лінгвальної культури фахівця (1+10 б.)	Синтаксисні аспекти культурного мовлення (1+10 б.)	
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	
Види Поточ. контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)								Модульна контрольна робота 2 (25 балів)						
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)														

8. Рекомендовані джерела

8.1. Основна література

1. Заболотний О., Заболотний В. Правильне мовлення. Київ, 2020. 272 с.
2. Маруніч І., Гайдасенко І. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ, 2019. 224 с.
3. Мельник Т., Струганець Л., Бобесюк О. Культура мови: від теорії до практики. Київ, 2015.
4. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма : навч. посіб. 6 те вид., зі змін. Львів : Львівська політехніка, 2020. 440 с.
5. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення. Київ, 2019. 184 с.

8.2. Додаткова література

1. Александрова В. Ф. *Розвиток креативності студентів на заняттях з культури усного і писемного мовлення. Українська мова і література в школі.* 2020. № 3. С. 55-57.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів, 2003. 432 с.
3. Видайчук Т.Л. (2021). Дискусія в Імператорській академії наук (1907 рік) щодо системи правопису «Словаря української мови». *Синопис: текст, контекст, медіа.* № 27 (3), с. 165–171.
4. Видайчук Т.Л. (2021). Історія української мови у вимірах освітнього процесу початку ХХ століття. *Мова: класичне – модерне – постмодерне.* № 7, с. 50–67.
5. Goldman E. Strategic Communication : A Tool for Asymmetric Warfare / Small Wars Journal, October 6, 2007, р. 6. [Electronic resource]. Access mode : <http://smallwarsjournal.com/blog/strategic-communication-a-tool-for-asymmetric-warfare>.
6. Горохова Т. О. Оптимізація методів формування української культуромовної особистості майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання. *Молодий вчений.* 2020. №4 (80). С.596–572.
7. Дружененко Р. С. Осмислення прагматичної функції простого речення майбутніми вчителями української мови і літератури під час вивчення курсу «Культура усного і писемного мовлення». *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі.* Сборник научных трудов. Вып.1(21). Ч. 6 «Педагогика». Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 60-65.
8. Дружененко Р.С. Рекламний текст як засіб навчання культури мовлення студентів журналістських спеціальностей. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.* Вип.14-15 (170-171). С.66-69.
9. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк, 2007. 408 с.
10. Заєць В. Г. *Форми дієприкметників: способи врегулювання порушень мовної норми (на матеріалі сучасної української мови).* *Studia Philologica* : зб. наук. пр. 2017 (8). С. 24-28.
11. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібник. Київ, 2006. 240с.
12. Кучерук О. А., Караман С. О., Караман О. В., Віннікова Н. М. Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови та літератури. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2019.Т. 71. № 3. С. 196-214.
13. Лахно Н.В. Інноваційні методи навчання в риторичній освіті психологів // *Наукова скарбниця освіти Донеччини.* Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2011. С.45-48.
14. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. Київ : “КМ Академія”, 2004. 163 с.
15. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Київ, 2011. 135 с.
16. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: навчальний посібник. Київ, 2007. 360 с.
17. Остапченко О.В. Українська мова в грі: проблемні завдання, конкурси, змагання, цікаві факти, тести, квести. Київ, 2018. 224 с.
18. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: навч. посібник. Київ, 2006. 231 с.

19. Радченко А.Ф. Основи наукового вивчення наголосу української мови. *Două decenii de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere .Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca*. 2020. С. 138-149.
20. Русаченко Н.П., Коханчик С.Р. Лемківський говір: проблема статусу. *Studia Philologica*. Київ: Київський ун-т.ім. Б. Грінченка, 2019. С. 73-79.
21. Семенюк О., Паращук В. Основи мовної комунікації. Київ, 2010. 240 с
22. Сербенська О. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Київ, 2017. 344 с.
23. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. *Лексикологія. Лексикографія* : навч. посіб. Біла Церква : «Авторитет» ФОП Курбанова Б. В, 2019. 198 с.
24. Сучасна українська мова. Фонетика. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір. Морфологія [Текст] : зб. вправ і завдань : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Г. О. Козачук [та ін.]. Київ : Вид во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 180 с.
25. Tannen D. Du kannst mich einfach nicht verstehen. Warum Maenner undFraue aneinander vorbeireden. Hamburg, 1991. 164 p.
26. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посібник за ред. С. О. Карамана, О. А. Копусь. Київ, 2013. 544 с.
27. Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. *Текстовокомунікативне навчання: навчальний посібни* / за ред. Любашенко О.В. Київ, 2014. 256 с.

8.3. Довідкова література

1. Волощак М. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. Київ: Вид. центр “Просвіта”, 2000. 128 с.
2. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. Київ: Либідь, 1995. 192 с.
3. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. Київ: Вища школа, 1995. 319 с.
4. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови. Львів: Фенікс, 1996. 223с.
5. Довідник з культури мови/за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Вища школа, 2005. 400 с.
6. [Етимологічний словник української мови](#) у семи томах /АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Гол. редактор О. С. Мельничук. Київ: [Наукова думка](#), 1982-2006.
7. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів /за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
8. Орфоепічний словник / уклад. М. І. Погрібний. Київ: Рад. школа, 1984. 629 с.
9. Повний словник антонімів української мови / Калашник В. С., Колоїз Ж. В.; Словник фразеологічних антонімів української мови / Л. М. Полюга. Київ: Довіра, 2006. 859 с.
10. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Київ : Знання, 2004. 367 с.
11. Словник епітетів української мови / С. П. Бибик, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Довіра, 1998. 431 с.
12. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
13. Словник паронімів української мови / уклад. Д. Г. Гринчишин, О. А. Сербенська. Київ: Радянська школа, 1986. 221с.
14. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ: Наук. думка, 1999 – 2000.
15. Словник сучасного українського сленгу / упоряд. Т. М. Кондратюк. Харків : Фоліо, 2006. 350с.
16. Словник української мови: В 11-ти т. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ: Наук. думка, 1970 – 1980.
17. Ставицька Л. [Український жаргон. Словник](#). Київ: Критика, 2005. 494с
18. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль: Богдан, 2000. 88 с.

19. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 789с.

8.4. Інтернет - ресурси

1. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про мови в Українській РСР». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Конституція України (чинна з 1996 р. зі змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Культура мови і культура мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення. URL: https://pidruchniki.com/1040101747600/dokumentoznavstvo/kultura_movi_kultura_movlennya_komunikativni_oznaki_kulturi_movlennya
4. Лексичні норми мови професійного спілкування. URL: https://pidruchniki.com/1814081747605/dokumentoznavstvo/leksichni_normi_movi_profesijnogo_spilkuvannya
5. Українська мова: Енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
6. Українська мова в Інтернеті. URL: <http://novamova.info/>
7. Українська мова професійного спілкування. URL: https://pidruchniki.com/1435072247592/dokumentoznavstvo/ukrayinska_mova_profesijnogo_spilkuvannya
8. Уроки державної мови. URL: <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
9. Центр культури української мови. URL: <https://centrkum.blogspot.com/>

ДОДАТКИ

Змістовий модуль I. Змістовий модуль I. Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору

Практине заняття №1. Генеологія української мови

1. Комунікативна гра «Познайомимось ще раз».
2. Заповніть пропуски на місці крапок у клітинках таблиці. Усно обґрунтуйте кожну відмінність між поняттями “мова” і “мовлення”.
3. Розгляд етнополітичних концепцій походження українського народу і його мови. Кожна група розповідає про 1 з концепцій.
4. Риторична розминка.
3. Вправи на розвиток голосу, дикції, дихання.
4. Бліцопитування (Типологічні особливості української мови на фонетичному, морфологічному та синтаксичному рівнях).
5. Дискусія: Пуризм: за і проти (ознайомлення з правилами проведення дискусії).

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Конституція України (чинна з 1996 р. зі змінами). *Офіційний портал Верховної Ради України*
2. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про мови в Українській РСР» на сайті Верховної Ради України
3. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 218 с.
4. Мацько Л.І. та ін. Стилїстика української мови. Київ: Вища школа, 2003.
5. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура фахової мови: Навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2007.
6. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 592 с.
7. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Київ, 1993.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плещ та ін., За ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1997. С. 5.
9. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. 3-є вид. Київ: Либідь, 2005. 400с.
10. Українська мова в Інтернеті. <http://novamova.info/>
11. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
12. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatik.kiev.ua/>
13. Ющук І. П. Українська мова. Підручник для студ. філолог. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2004. 640 с.
14. <http://www.ukrlit.vn.ua/lib/ivanishin/2.html>

Практине заняття №2. Функціонально-стилїстична диференціація української мови як основа культури фахової мови

Завдання 1. Із двох запропонованих варіантів виберіть той, який більше відповідає офіційно-діловому стилю мовлення. Обґрунтуйте свій вибір.

Завдання 2. Прочитайте. Доведіть, що текст офіційно-ділового стилю, законодавчого підстилю. Які ознаки документа йому властиві?

Завдання 3. Визначте, до яких функціональних стилів, підстилів і жанрів належать тексти. Відповідь обґрунтуйте. З'ясуйте особливості використання мовних засобів (лексичних, граматичних) відповідно до стилєвих норм. Проаналізуйте випадки використання елементів одного стилю в текстах іншого.

Завдання 4. Доведіть, що поданий текст належить до наукового стилю. Визначте підстиль і жанр тексту, проаналізуйте мовні засоби, охарактеризуйте структуру тексту.

Завдання 5. Ознайомтеся із запропонованою інформацією. Складіть тези. Що спільного і чим різняться жанри наукових досліджень?

Завдання 6. Складіть автобіографію. Проаналізуйте мовні засоби.

Завдання 7. Складіть резюме.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 218 с.
2. Мацько Л.І. та ін. Стилїстика української мови. Київ: Вища школа, 2003.
3. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура фахової мови: Навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2007.
4. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 592 с.

5. Пономарів О. Д. Стилiстика сучасної української мови. Київ, 1993.
6. Сучасна українська лiтературна мова: Пiдручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та iн., За ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1997. С. 5.
7. Сучасна українська мова: Пiдручник / О. Д. Пономарiв, В. В. Рiзун, Л. Ю. Шевченко та iн.; За ред. О. Д. Пономарева. 3-є вид. Київ: Либiдь, 2005. 400с.
10. Українська мова в Інтернетi. <http://novamova.info/>
11. Українська мова: Енциклопедiя. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
12. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
13. Ющук І. П. Українська мова. Пiдручник для студ. фiлолог. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либiдь, 2004. 640 с.
14. <http://www.ukrlit.vn.ua/lib/ivanishin/2.html>

Практичне заняття №3. Культура усного фахового спілкування

1. Гра "Вибір місця" допоможе студентам це усвідомити, як варто обрати місце, звідки вам буде найзручніше говорити.

2. Творче завдання «Свій-чужий» (з метою забезпечення контакту з реципієнтом).
3. Рольова гра «Варіації на тему» (модельовання аудиторії).
4. Складіть комунікативну професіограму логопеда.
5. Ігри «Сократів діалог», "Вдала відповідь" (вміння вести діалог).
6. Укладіть правила етикетного користування мобільним телефоном.
7. Представлення проєктів дорадчих промов.
8. Самоаналіз та рецензування (індивідуальна та колективна рефлексія).

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с. 29.
2. Коваль А.П. Культура ділового спілкування: Навч. посiбник. Київ: Либiдь, 1992. 280 с.
3. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посiбник з етикету для студентiв. 2-ге вид., доп. Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. 222 с.
4. Корніяка О.М. Мистецтво гречності. Київ: Довiра, 1995. 94 с.
5. Огієнко І. Наука про рiдномовні обов'язки. Факс. вид. Київ: АТ "Обереги", 1994. 72 с. 42.
6. Томан І. Мистецтво говорити / Переклад з чеської. Київ: Полiтвидав України, 1989. 293 с. 35.
7. Чмут Т.К. Культура спілкування: Навч. посiбник. Хмельницький: ХІРУП, 1996. 345 с.

Практичне заняття №4. Мовний етикет як складник культури мовлення

1. Заповнення таблиці «Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет».
2. Підготуйте мультимедійну презентацію до теми «Комунікативний кодекс (етнічні, етнолінгвістичні та соціолінгвістичні параметри)».
3. Скласти карту знань до теми «Структура мовного етикету. Стандартні етикетні ситуації. Етикетна форма». .
4. Обговорення тем: «Особливості українського мовленнєвого етикету. Український комплімент», «Мовний етикет у професійному спілкуванні», «Мовний етикет академічного навчального середовища».

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с. 29.
2. Коваль А.П. Культура ділового спілкування: Навч. посiбник. Київ: Либiдь, 1992. 280 с.
3. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посiбник з етикету для студентiв. 2-ге вид., доп. Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. 222 с.
4. Корніяка О.М. Мистецтво гречності. Київ: Довiра, 1995. 94 с.
5. Огієнко І. Наука про рiдномовні обов'язки. Факс. вид. Київ: АТ "Обереги", 1994. 72 с. 42.
6. Томан І. Мистецтво говорити / Переклад з чеської. Київ: Полiтвидав України, 1989. 293 с. 35.
7. Чмут Т.К. Культура спілкування: Навч. посiбник. Хмельницький: ХІРУП, 1996. 345 с.

Практичне заняття 5. Виразність усного мовлення

Завдання 1. Прочитати текст:

- 1) поповнюючи запас повітря після кожного рядка;
- 2) поповнюючи запас повітря після кожних двох рядків;
- 3) весь текст без поповнення повітря.

Завдання 2. Прочитати текст з наростанням та спаданням голосу.

Завдання 3. Прочитати строфи тексту з різною звучністю.

Завдання 4. Прочитати текст, змінюючи темп звучання. Як темп впливає на сприймання тексту? Як зміст впливає на темп мовлення?

Завдання 6. Прочитайте речення, використовуючи різні інтонаційні малюнки (захват, радість, здивування, недовіра, нерозуміння, роздратування, страх).

Ти приїхала до мене в гості

Завдання 7. Прочитайте текст. Визначте, як змінюється зміст залежно від різної розстановки логічних наголосів.

Завдання 8. Виконайте партитуру тексту вашої дорадчої доповіді. Прочитайте відповідно до партитури.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с. 29.
2. Коваль А.П. Культура ділового спілкування: Навч. посібник. Київ: Либідь, 1992. 280 с.
3. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посібник з етикету для студентів. 2-ге вид., доп. Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. 222 с.
4. Корніяк О.М. Мистецтво гречності. Київ: Довіра, 1995. 94 с.
5. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Факс. вид. Київ: АТ "Обереги", 1994. 72 с. 42.
6. Томан І. Мистецтво говорити / Переклад з чеської. Київ: Політвидав України, 1989. 293 с. 35.
7. Чмут Т.К. Культура спілкування: Навч. посібник. Хмельницький: ХІРУП, 1996. 345 с.

Практине заняття № 6. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця

Завдання 1. Артикуляційно-орфоепічна хвилинка.

Завдання 2-4. Орфоепічний тренінг.

Завдання 4. Поставте наголос у запропонованих словах. Схарактеризуйте природу українського словесного наголосу: а) вкажіть, на які склади може падати наголос; б) покажіть на прикладах, чому український наголос визначається як рухомий; в) поставте, де слід, основний і побічний наголос. Користуйтеся орфоепічним словником.

Завдання 5 - 7. Роль (семантична чи граматична) наголосу.

Завдання 8-14. Запам'ятайте місце наголосу в різних граматичних формах слів.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006.
2. Головашук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. Київ. Либідь, 1995.
3. Дудник З. В. Сучасна українська літературна мова. Фонетика: Навчальний посібник для студентів-філологів. Київ: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2002.
4. Залеський А. М. Подовжені приголосні у фонологічній і морфологічній системах української мови // Мовознавство. – 1980. № 2. С.37 – 43.
5. Залеський А. М. Причини ствердіння шиплячих в українській мові. *Мовознавство*. 1982. № 5. С.48 – 59.
6. Карпенко Ю. О. Фонологічна історія українського вокалізму. *Мовознавство*. 1998. № 2. С.78 – 91.
7. Німчук В.В. Історія дзвінких африкат і засобів їх позначення в українській мові. *Мовознавство*. 1992. № 2. С.7 – 14.
8. Огієнко І. Про українські приголосні. *Мовознавство*. 1990. №1. С.67 – 71.
9. Сучасна українська літературна мова /за ред. М.Я. Плющ. Київ: Вища шк., 1994.
10. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика / За ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969.
11. Сучасна українська літературна мова. Фонетика: Навч.посібник / За заг.ред. Н. П. Плющ. Київ: Київський університет, 2002.
12. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. А. П. Грищенка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Вища шк., 1997.
13. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія: Навч.посіб. Київ: Вища шк., 1981.
14. Шапошникова І. В., Гайдученко Г. М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. Херсон: ХДПУ, 2001.

Практине заняття №7. Функціонування української мови в уснорозмовній сфері та вплив на соціум (професійна комунікація, мова медіа та реклами)

1. Заповнення таблиці «Чинники екстралінгвальні та інтралінгвальні як фактори поповнення розмовного вокабуляра. Розмовні одиниці соціолінгвального сектору».

2. Створення словника неолексем професійного мовлення.

3. Скласти карту знань до теми Комунікативний кодекс (етнічні, етнолінгвістичні та соціолінгвістичні параметри)».

4. Підготуйте мультимедійну презентацію до однієї з тем: «Вплив мови професійного спілкування, медіа та реклами на формування мовного простору спільноти», «Взаємодія прескриптивної та дескриптивної норм, співіснування заблокованих мовною нормою лексичних одиниць у практиці усного спілкування».

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика. Львів, «Світ», 2001.
2. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посіб. Київ: Вища шк., 2003. 311 с.
3. Сагач Г. Риторика. Київ, 2001.
4. Філософія. Світ людини. Київ, «Либідь», 2003.

Практичне заняття 8. Технології комунікативного впливу

1. Скласти карту знань до теми «Специфіка і структура мовленнєвого впливу».
2. Підготуйте мультимедійну презентацію до однієї з тем: «Офіційне та приватне спілкування крізь призми маніпулятивних технологій», «Маніпулятивні техніки та протистояння маніпуляціям у спілкуванні», «Алгоритми мовного протистояння маніпулятивним впливам», «Сучасні технології нейролінгвістичного програмування», «Особливості здійснення сугестивного впливу в інтернеті».
3. Аналіз інформаційних текстів (радіо, телебачення, газети), де ту саму інформацію подано з різним смисловим акцентуванням.
4. Аналіз зафільмованого виступу будь-якої відомої особи (політика, актора, телеведучого та ін.). Прокоментувати впливове навантаження її невербальної поведінки.

Література

1. Акульшин О.В., Заруба О.Г., Компанцева Л.Ф., Кудінов С.С., Слухай Н.В. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії: монографія. Київ, 2018.
2. Горошко О. І. Особливості комунікативних практик українських політиків у соціальній мережі Фейсбук. Вісник ХНУ В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства : методологія, теорія, методи. 2014. № 112, Вип. 33.
3. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса, 2019. Зернецька О., Зернецький П. PR – маніпуляційний вплив. Комунікативна теорія і практика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.politik.org.ua>
4. Кутуза Н.В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект. Київ, 2018

Практичне заняття 9. Гендерні та вікові аспекти спілкування

1. Скласти карту знань до теми «Гендерні характеристики комунікативної поведінки».
2. Обговорення теми «Гендерні стереотипи і гендерна чутливість комунікації».
3. Підготуйте мультимедійну презентацію до теми «Реалізація стратегії фемінізації в українській мові. Фемінітиви в українській мові ХХІ ст.».
4. Проілюструвати власними прикладами фемінізацію в офіційно-діловій сфері. Подати лінгвокультурологічну оцінку найменувань жінок.
5. Складання словника молодіжного і студентського сленгу.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Альчук М. Гендерна комунікація: проблеми і перспективи // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. Випуск 9. Львів, 2006. С. 46-55.
2. Гусар М. В. Лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти приватних оголошень (на матеріалі сучасної британської періодики): Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2004. 230 с.
3. Данильченко Т.В. Особливості комунікативної поведінки чоловіків та жінок // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Збірник наукових праць. – Сер.: Психологічні науки. 2009. Вип.74. Ч.2. с.167-171
4. Козачишина О. Л. Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англомовних художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ сторіччя): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ, 2003. 20 с.

Змістовий модуль II. Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору

Практичне заняття 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації

1. Обговорення теми «Мовна норма. Правильність, досконалість, зразковість як характеристики, що визначають нормативну літературну мову, високу культуру мови фахівця».
2. Наведіть приклади порушення лексико-фразеологічних, морфологічних, синтаксичних, графічних, орфографічних, пунктуаційних, стилістичних мовних норм. Назвіть причини.
3. Заповніть таблицю «Формування мовних норм у процесі стильового розгалуження мови».
4. Підготуйте мультимедійну презентацію до однієї з тем: «Особливості фіксації мовних норм у правописі, словниках, довідниках, підручниках та посібниках з української мови», «Новий український правопис».

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Зарицька І. М., Чикаліна І. О. Українське ділове мовлення. Практикум. / За заг. ред. проф. А. П. Загнітка. Київ, 1997.
2. Культура мови на щодень / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ, 2000.
3. Орфографічний словник української мови / Уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пешак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ: Довіра, 1994. 864 с.
4. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. Київ, 1999.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плющ. Київ.: Вища школа, 2000.
6. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Навч. посібник. Київ.: Вища школа, 1995.
7. Шапошникова І. В., Гайдученко Г. М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. Херсон: ХДПУ, 2001.
8. Українська мова в Інтернеті. <http://novamova.info/>
9. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
10. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
11. Урок української: http://www.t.kiev.ua/urok_ukrain/
12. Я розмовляю українською! <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua>

Практичне заняття 11. Український правопис у контексті мовних інновацій

Завдання 1. Правопис слів з апострофом.

Завдання 2. Правопис слів зі буквосполучення йо,ьо.

Завдання 3. Правопис слів з м'яким знаком.

Завдання 4. Правопис слів іншомовного походження.

Завдання 5. Правопис власних назв з великої літери.

Завдання 6. Подвоєння та подовження літер у словах.

Завдання 7. Чергування приголосних.

Завдання 8. Правопис префіксів та суфіксів.

Завдання 9. Правопис не-, ні- з іменниками, прикметниками, займенниками, дієсловами, прислівниками, дієприкметниками та дієприслівниками.

Завдання 10. Написання складних слів разом, окремо, через дефіс.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Зарицька І. М., Чикаліна І. О. Українське ділове мовлення. Практикум. / За заг. ред. проф. А. П. Загнітка. Київ, 1997.
2. Культура мови на щодень / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ, 2000.
3. Орфографічний словник української мови / Уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пешак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ: Довіра, 1994. 864 с.
4. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. Київ, 1999.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плющ. Київ.: Вища школа, 2000.
6. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Навч. посібник. Київ.: Вища школа, 1995.
7. Шапошникова І. В., Гайдученко Г. М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. Херсон: ХДПУ, 2001.
8. Українська мова в Інтернеті. <http://novamova.info/>
9. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
10. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
11. Урок української: http://www.t.kiev.ua/urok_ukrain/
12. Я розмовляю українською! <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua>

Практичне заняття 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення

Завдання 1. Запишіть професіоналізми вашої професійної сфери. Визначте критерії, за якими різняться терміни і професіоналізми.

Завдання 2. Визначення стилістичної функції синонімів та антонімів.

Завдання 3. Міжмовні омоніми.

Завдання 4. Перекладіть слова і вирази українською мовою. Зверніть увагу на особливості відтворення українською мовою виділених багатозначних лексем. Які з дібраних вами відповідників в українській мові є паронімічними?

Завдання 5. Визначити типи порушення фразеологічної точності (дослівний переклад іншомовних висловів або фраз, які в українській мові мають свої відповідники; незнання точного значення фразеологізму, його експресивно-стилістичних особливостей, сфери вживання; трансформація складу фразеологізму, розширення фразеологізму; спотворення складу фразеологічної одиниці через підміну слів).

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Лахно Н. В. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія: Завдання і вправи: навч. Посіб. Київ: Київськ. Ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 144 с.
2. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. Харків: Вища шк., Вид-во при ХДУ, 1977.
3. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія /За заг.ред.акад. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1973. –440 с.
4. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. 2-ге вид. Київ: Вища шк., 1997.
5. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – 3-є вид. – К.: Вища шк., 2001.
6. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. 3-є вид. Київ: Либідь, 2005.
7. Українська мова: Практикум. Навчальний посібник / Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. Київ, Либідь, 2000.
8. Ющук І. П. Українська мова. Київ, Либідь, 2005.
9. Українська мова в Інтернеті. <http://novamova.info/>
10. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
11. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
12. Урок української: http://www.t.kiev.ua/urok_ukrain/
13. Я розмовляю українською! <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua>

Практичне заняття 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця

Завдання 1. Іменники поставте в родовому відмінку однини і запишіть у дві колонки: 1) із закінченням –а, –я; 2) із закінченням –у, –ю.

Завдання 2. Визначте рід невідмінюваних іменників.

Завдання 3. Виявіть порушення морфологічних норм, запишіть правильно.

Завдання 4. Поставте іменники в кличному відмінку.

Завдання 5. Від поданих прикметників утворіть усі можливі форми ступенів порівняння. Поясніть різницю в значенні виділених слів, склавши з ними речення або ввівши їх до словосполучень.

Завдання 6. виправте помилки у словосполученнях, які виражають час. Зверніть увагу на правильний вибір прийменника.

Завдання 7. Провідмінійте числівники.

Завдання 8. Розкрийте дужки, запишіть числа словами, узгоджуючи числівники з іменниками.

Завдання 9. Перекладіть словосполучення українською мовою.

Завдання 10. Утворіть усі можливі форми наказового способу від інфінітивів. Зверніть увагу на вид дієслова (доконаний – недоконаний), правильний наголос та наявність паралельних форм.

Завдання 11. Визначте дієвідміну поданих дієслів. Утворіть форми І особи множини (ми) та II особи однини (ти) теперішнього часу.

Завдання 12. Відредагуйте речення відповідно до граматичних і стилістичних норм.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія. Київ: Либідь, 1993. 336с.
2. Вакарюк Л., Панцьо С. Українська мова. Морфеміка і словотвір. с. 126-164.
3. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика сучасної української мови: Навч. посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 256 с.
4. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ: Вища шк., 1999. С. 100 –109.
5. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія. Дніпропетровськ, 1998. С. 99 –106.
6. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. А. П. Грищенка. Київ.: Вища школа, 1997.
7. Караман С. О., Копусь О. А., Тихоша В. І. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Літера ЛТД, 2013. 544 с.
8. Карпіловська Є.А. Кореневий гніздовий словник української мови. Київ: Українська енциклопедія ім. М. Бажана, 2002. 910 с.
9. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. Київ: ВЦ "Академія", 2007. 360 с.
10. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 592 с.
11. Шевчук С. В. Ділове мовлення. Модульний курс: Підручник. Київ: Літера ЛТД, 2003. 448 с.
12. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000. 430 с.
13. Ющук І. П. Українська мова. Підручник для студ. філолог. спец. вищ. навч. закл. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.
14. Українська мова в Інтернеті. <http://novamova.info/>
15. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
16. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
17. Урок української: http://www.t.kiev.ua/urok_ukrain/
18. Я розмовляю українською! <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua>.

Практичне заняття 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення

Завдання 1. Оберіть правильний варіант координації присудка з підметом, поставивши дієслова з дужок у форму минулого часу. Мотивуйте свій вибір.

Завдання 2. Перекладіть словосполучення українською мовою. З'ясуйте, які з них мають відмінності у керуванні залежним словом в обох мовах:

Завдання 3. Прочитайте речення. Встановіть випадки неправильного вживання слів, словоформ, синтаксичних конструкцій. Що зумовило появу цих помилок? Перевірте себе за словником. Відредагуйте речення і запишіть.

Завдання 4. Виконайте пунктуаційну правку тексту.

Завдання 5. Скласти безсполучникові речення професійної тематики за схемами.

Завдання 6. Написати твір на тему «Університет майбутнього», використовуючи різні типи речень (речення з тире між підметом і присудком; із вставними словами; відокремленими членами; складносурядні; складнопірядні; безсполучникові). Підкреслити зазначені конструкції

Рекомендована література та Інтернет-ресурси:

1. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін., За ред., М. Я. Плющ, 4-те вид., стер. Київ: Вища школа, 2003. С. 311 – 312.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк., 2001. С.94 – 108.
3. Караман С. О., Караман О. В., Дика Н.М. Сучасна українська літературна мова: Навч. посіб. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2005. С. 7 – 17.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови. Київ, 1995.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник. Київ: Видав.центр «Академія», 2004. 408 с.
6. Загнітко А. П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс). Ч.1: Навч.посібник. Київ:ІЗМН, 1996. С.24 – 37.
7. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові. Київ, 1968.
8. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Навч.посібник. Київ: Літера, 2000. С. 452 –465.
9. Українська мова в Інтернеті. <http://novamova.info/>
10. Уроки державної мови. <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
11. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
12. Урок української: http://www.t.kiev.ua/urok_ukrain/
13. Я розмовляю українською! <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua>.

Критерії оцінювання практичних занять:

<i>Тези, аналіз статей</i>	Критерії оцінювання теретичної підготовки до заняття - до 1 балу <i>(установлення середнього балу за зазначені критерії)</i>				
Критерії оцінювання	Вищий стандарт	Відповідає стандартам	Наближення до стандартів	Нижче стандартів	
Визначення важливої інформації	Студент/ка називає всі головні аспекти статті, логічно їх ранжуючи.	Студент/ка називає всі основні аспекти статті.	Студент/ка називає деякі основні аспекти статті.	Студент/ка не може точно визначити основні аспекти статті.	
Визначення фактів	Студент/ка точно знаходить усі факти у статті та дає чітке обґрунтування, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка точно знаходить основні факти та дає обґрунтоване пояснення, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка знаходить окремі факти і використовує слабке пояснення.	Студент/ка має труднощі з пошуку фактів у статті.	
Узагальнення	Студент/ка коротко та лаконічно робить узагальнення	Студент/ка використовує кілька речень, щоб точно описати, про що йдеться у статті.	Студент/ка точно резюмує більшу частину статті, але має певне непорозуміння.	Студент/ка має значні труднощі щодо узагальнення статті.	
Граматика та орфографія	Студент/ка не допускає помилок в граматиці чи правописі.	Студент/ка робить 1-2 помилки в граматиці чи правописі.	Студент/ка робить 3-4 помилки в граматиці чи правописі.	Студент/ка робить більше 4 помилок в граматиці чи правописі.	
Активність та участь	Критерії оцінювання теретичної підготовки до заняття під час роботи на практичному занятті (онлайн/офлайн)- до 1 балу				
	Студент підготовлений до заняття, демонструє розуміння матеріалу на високому рівні та ефективно його презентує, бере активну участь в усіх видах діяльності на занятті.	Студент підготовлений до заняття, демонструє розуміння матеріалу на достатньому рівні та добре його презентує, активний на занятті	Студент загалом орієнтується в проблематиці теми заняття, достатньо активний на занятті.	Студент не підготовлений до заняття	
Критерії оцінювання виконання практичних завдань(онлайн/офлайн)- до 5 балів					
Кількість помилок	0+ 1 негруба	1+ 1 негруба	2+ 1 негруба	3	4
Виконання тестових завдань в ЕНК (онлайн/офлайн) <i>0-3 бали залежно від кількості правильних відповідей</i>					
За відвідування ОЧНОГО заняття студент отримує				1 бал	
За відвідування ОНЛАЙН заняття (в умовах дистанційного навчання) з включеною камерою студент отримує					
Всього				11 балів	